

Міністерство освіти і науки України  
Національний університет водного господарства та  
природокористування

Навчально-науковий інститут права та гуманітарних наук  
Кафедра правоохоронної діяльності та спеціальних  
юридичних дисциплін  
Кафедра конституційного права та галузевих дисциплін

**08-01-13М**

### **МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ**

до практичних занять та самостійної роботи  
з освітньої компоненти «Практика застосування  
Європейської конвенції з захисту прав людини» для  
здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня  
за освітньо-професійною програмою «Право»  
спеціальності D8 Право денної та заочної форми навчання

Рекомендовано  
науково-методичною радою з якості  
навчально-наукового інституту  
права та гуманітарних наук  
Протокол № 4 від 20.12.2025 р.

Рівне – 2026

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з освітньої компоненти «Практика застосування Європейської конвенції з захисту прав людини» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності D8 Право галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Міщук І. В., Сахнюк В. В. Рівне : НУВГП, 2026. 35 с.

Укладачі: *Міщук Інна Володимирівна*, кандидат юридичних наук, професорка, професорка кафедри конституційного права та галузевих дисциплін; *Сахнюк Віта Володимирівна*, доктор філософії з права, доцентка кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін.

Відповідальна за випуск: *Гришко Вікторія Іванівна*, к.пед.н., доцентка кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін.

Керівник групи забезпечення  
спеціальності D8 Право

Швець О. М.

Попередня версія МВ: 07-02-82М  
<https://ep3.nuwm.edu.ua/19610/>

© І. В. Міщук,  
В. В. Сахнюк, 2026  
© НУВГП, 2026

## **Зміст**

|                                                    |    |
|----------------------------------------------------|----|
| Передмова .....                                    | 4  |
| 1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА      | 5  |
| 1.1. Опис освітньої компоненти .....               | 5  |
| 1.2. Тематика практичних занять .....              | 6  |
| 1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики ..... | 8  |
| 1.4. Критерії та шкала оцінювання .....            | 8  |
| 2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....                    | 9  |
| 3. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ .....                    | 35 |

## **Передмова**

### **Шановні студенти!**

Навчальна дисципліна «Практика застосування Європейської конвенції з захисту прав людини» є невід'ємною складовою фахової підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності D8 Право та спрямована на формування сучасного правничого мислення, заснованого на європейських стандартах прав людини та принципі верховенства права. Європейська конвенція з захисту прав людини і основоположних свобод та практика Європейського суду з прав людини становлять фундамент системи захисту прав і свобод людини в демократичних державах.

Опанування цієї дисципліни дає змогу студентам глибоко усвідомити зміст і значення конвенційних прав, розкрити механізм їх реалізації та захисту, а також зрозуміти роль практики Європейського суду з прав людини у формуванні обов'язкових стандартів для національних правових систем.

У межах дисципліни розглядаються практичні аспекти застосування Конвенції у діяльності національних судів, органів досудового розслідування, прокуратури та інших суб'єктів публічної влади, зокрема у контексті кримінального провадження, обмеження прав і свобод, втручання у приватне та сімейне життя, забезпечення справедливого судового розгляду. Значна увага приділяється імплементації практики Європейського суду з прав людини в правову систему України та її значенню для вдосконалення національного законодавства і правозастосовної практики.

Запропоновані методичні матеріали покликані допомогти студентам ефективно підготуватися до лекційних і практичних занять, сформувати навички аналізу рішень Європейського суду з прав людини, навчитися застосовувати конвенційні стандарти у професійній діяльності та розвинути здатність аргументовано захищати права і свободи людини на національному й міжнародному рівнях.

# 1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

## 1.1. Опис освітньої компоненти

**Мета:** формування у здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня цілісної системи знань і практичних навичок у сфері захисту прав людини, розвиток професійної правничої правосвідомості, а також засвоєння базових правових понять і ключових концепцій, пов'язаних із застосуванням Європейської конвенції з прав людини та практики Європейського суду з прав людини.

**Основні завдання:** аналіз поняття, змісту та основних ознак прав людини як фундаментальної правової категорії; формування розуміння цінності прав людини, їх значення для демократичного суспільства та механізмів їх реалізації; з'ясування механізмів захисту прав людини на універсальному та регіональному рівнях, зокрема в межах системи Ради Європи; ознайомлення з основними міжнародними та європейськими документами у сфері захисту прав людини; аналіз практики Європейського суду з прав людини щодо розгляду конкретних справ та її впливу на національні правові системи; формування цілісної системи правових понять і базових концепцій у сфері захисту прав людини, необхідних для подальшої професійної діяльності.

### **Компетентності:**

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово.

ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

**Програмні результати навчання (ПРН). Результати навчання (РН)**

РН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

РН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

РН5. Вільно спілкуватися правничою іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово.

РН10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

РН12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

РН17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

**1.2. Тематика практичних занять**

| №               | Назва теми                                                                     | К-сть<br>годин<br>лекцій | К-сть<br>годин<br>практ |
|-----------------|--------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|-------------------------|
| <b>Модуль 1</b> |                                                                                |                          |                         |
| 1.              | <i>Практичне заняття 1.</i> Рада Європи у системі захисту прав і свобод людини | 2                        | 2                       |

|     |                                                                                                                                         |    |    |
|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|----|
| 2.  | <i>Практичне заняття 2.</i> Європейська конвенція з захисту прав людини: історичні витоки та загальний каталог прав                     | 2  | 2  |
| 3.  | <i>Практичне заняття 3.</i> Європейський суд з прав людини: правовий статус і повноваження                                              | 2  | 2  |
| 4.  | <i>Практичне заняття 4.</i> Процедура розгляду справ у Європейському суді з прав людини                                                 | 2  | 2  |
| 5.  | <i>Практичне заняття 5.</i> Значення практики ЄСПЛ для захисту прав людини в Україні                                                    | 2  | 2  |
| 6.  | <i>Практичне заняття 6.</i> Захист права на життя, заборона катувань і примусової праці (статті 2, 3, 4 ЄКПЛ)                           | 2  | 2  |
| 7.  | <i>Практичне заняття 7.</i> Право на свободу, справедливий суд і ефективний засіб юридичного захисту (статті 5, 6, 13)                  | 2  | 2  |
| 8.  | <i>Практичне заняття 8.</i> Права, пов'язані з приватним життям, свободою думки та об'єднань (статті 8–12 Конвенції)                    | 2  | 2  |
| 9.  | <i>Практичне заняття 9.</i> Заборона дискримінації та принцип законності кримінальної відповідальності (статті 14 і 7, non bis in idem) | 2  | 2  |
| 10. | <i>Практичне заняття 10.</i> Відступ від зобов'язань за Конвенцією в умовах надзвичайних ситуацій (стаття 15)                           | 2  | 2  |
|     | Всього                                                                                                                                  | 20 | 20 |

### **1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики**

Поточний контроль знань здобувачів освіти з освітньої компоненти проводиться у формах:

- усного опитування на практичних заняттях;
- письмова відповідь (студент виконує завдання або пише відповіді на питання письмово);
- оцінка виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

### **1.4. Критерії та шкала оцінювання**

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з освітньої компоненти «Міжнародний захист прав людини» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених силябусом освітньої компоненти;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом освітньої компоненти, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних занять;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 100 балів.

Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань;
- аналіз судової пракики;
- дискусія, робота в малих групах.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження здобувача освіти не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру ;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

## **2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

### **МОДУЛЬ 1**

#### **Тема 1. Рада Європи у системі захисту прав і свобод людини**

##### *План заняття:*

1. Історія створення та цілі діяльності Ради Європи.
2. Система органів Ради Європи у сфері захисту прав людини.
3. Поняття та система джерел права Ради Європи.
4. Місце Європейської конвенції в системі стандартів Ради Європи.
5. Значення Ради Європи для формування європейських стандартів прав людини.

##### *Питання для самоконтролю:*

1. Які історичні обставини передували створенню Ради Європи?
2. У якому році та за якою метою була заснована Рада Європи?
3. Які основні цілі діяльності Ради Європи у сфері захисту прав людини?
4. Назвіть і коротко охарактеризуйте основні органи Ради Європи, що відповідають за захист прав людини.

5. Яке місце посідає Європейська конвенція з прав людини у системі стандартів Ради Європи?

6. Чим відрізняється Європейський суд з прав людини від Парламентської асамблеї Ради Європи?

7. У чому полягає значення Ради Європи для розвитку європейських стандартів захисту прав і свобод людини?

**Завдання 1.** У короткій формі (2–3 абзаци) опишіть історію створення Ради Європи, назвіть дату і місце заснування, а також основну мету її діяльності. Перегляньте відео «Міжнародні організації. Рада Європи. Загальні положення» за посиланням: [https://www.youtube.com/watch?v=cVC5\\_u9rlo](https://www.youtube.com/watch?v=cVC5_u9rlo)

**Завдання 2.** Складіть таблицю «Органи Ради Європи».

| Назва органу | Основні функції | Роль у захисті прав людини |
|--------------|-----------------|----------------------------|
|              |                 |                            |
|              |                 |                            |
|              |                 |                            |
|              |                 |                            |

**Завдання 3.** Напишіть розгорнуту відповідь на питання: Які принципи і стандарти прав людини закріплені в Європейській конвенції з прав людини, і чому ця конвенція має ключове значення для системи Ради Європи?

**Завдання 4.** Тематика для групового обговорення: Чи достатньо роль Ради Європи для захисту прав людини в сучасних умовах? Порівняйте з іншими міжнародними організаціями (ООН, ОБСЄ). Чи повинні національні суди України краще

*впроваджувати практику ЄСПЛ у своїй правозастосовній діяльності? Які переваги й ризики такого підходу?*

### **Література:**

1. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text)
2. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 р. № 994\_055. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_055#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055#Text)
3. Статут Ради Європи від 5 травня 1949 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_001#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text)
4. Правові аспекти діяльності Ради Європи : навчальний посібник / Лісова К. С., Фокін Я. Ф., Чернецька О. В., Яцишин Н. Г. Ірпінь : Державний податковий університет, 2024. 244 с.
5. Аббакумова Д. В. Членство в Раді Європи та захист прав людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 439–445.
6. Деревянко Б. В. Захист прав людини та міжнародні організації – історія становлення і перспективи реформування. *Збірник тез круглого столу, присвяченого 72-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини* (м. Київ, 10 грудня 2020 р.). Київ : ДНДІ МВС України, 2021. С. 7–9.
7. Манукян В. І. Страсбурзьке право. Страсбурзький суд з прав людини. Право, практика, коментар / пер. О. М. Уліщенко. Харків : Право, 2019. 560 с.

## **Тема 2. Європейська конвенція з захисту прав людини: історичні витоки та загальний каталог прав**

### *План заняття:*

1. Генеза міжнародного права прав людини.
2. Історичні передумови ухвалення Європейської конвенції з захисту прав людини.
3. Структура та зміст ЄКПЛ.
4. Протоколи до ЄКПЛ.

5. Загальна характеристика гарантованих ЄКПЛ прав та зобов'язань, які вона породжує для держав-учасниць.
6. Класифікація прав і свобод, закріплених у ЄКПЛ.
7. Принципи тлумачення положень ЄКПЛ.

*Питання для самоконтролю:*

1. *Що розуміють під генезою міжнародного права прав людини?*
2. *Які історичні події та процеси зумовили необхідність ухвалення Європейської конвенції з захисту прав людини?*
3. *У якому році була прийнята ЄКПЛ та які основні цілі її ухвалення?*
4. *Якою є структура ЄКПЛ (розділи, статті) та її загальна логіка побудови?*
5. *Яку роль відіграють протоколи до ЄКПЛ у розвитку каталогу прав людини?*
6. *Які основні групи прав і свобод закріплені в ЄКПЛ?*
7. *У чому полягають зобов'язання держав-учасниць, що впливають з ЄКПЛ?*
8. *Назвіть і коротко охарактеризуйте основні принципи тлумачення положень ЄКПЛ (наприклад, принцип «живого інструменту», ефективності, пропорційності).*

**Завдання 1.** Розкрийте історичні передумови прийняття Європейської конвенції з захисту прав людини, пов'язавши їх із розвитком міжнародного права прав людини після Другої світової війни (1–1,5 сторінки).

**Завдання 2.** Проаналізуйте роль протоколів до ЄКПЛ у розширенні та конкретизації каталогу прав людини. Наведіть приклади прав, які були закріплені саме протоколами, склавши відповідну таблицю.

| Номер протоколу        | Що в ньому закріплено?                                                                                                                                                                                                                                                         |
|------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Протокол № 6 (1983 р.) | Скасування смертної кари в мирний час. Держава-учасниця зобов'язується не застосовувати смертну кару та не виконувати смертні вирoki. Допускається виняток лише щодо дій, вчинених під час війни або за умов неминучої загрози війни (за наявності відповідного застереження). |
|                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                |

**Завдання 3.** Охарактеризуйте принципи тлумачення положень ЄКПЛ та поясніть, чому їх застосування є важливим для забезпечення ефективного захисту прав людини на національному рівні (з наведенням прикладів).

| Принцип тлумачення                | Суть                                                                                                                                                                                                                                 | Приклади                                                                                                                                                                                                                                           |
|-----------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Еволютивне (динамічне) тлумачення | Конвенція тлумачиться як «живий інструмент», зміст її положень розкривається з урахуванням сучасних умов, розвитку суспільства, правових і соціальних стандартів, а не лише виходячи з намірів держав на момент ухвалення Конвенції. | У справі «Маркс проти Бельгії» ЄСПЛ визнав, що традиційне розрізнення між «законними» та «незаконними» діями не відповідає сучасним уявленням про сімейне життя та рівність. Суд, застосувавши еволютивне тлумачення статті 8 Конвенції, встановив |

|  |  |                                               |
|--|--|-----------------------------------------------|
|  |  | порушення права на повагу до сімейного життя. |
|  |  |                                               |
|  |  |                                               |
|  |  |                                               |

### Література:

1. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text)
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141
3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.
4. Аракелян М. Р. Міжнародно-правовий захист прав людини: навчально-методичний посібник з тестовими завданнями для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання. О. : Фенікс, 2019. 194 с.
5. Гриб А. М., Владишевська В. В., Дронов В. Ю. Загальні засади міжнародно-правового захисту прав людини. *Аналітично-порівняльне правознавство: електронне наукове видання*. С. 405–411.
6. Деркач А. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини та їх відображення в Конституції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 8. С. 124–127.
7. Деркач А. Захист прав людини як складова глобального конституалізму. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Випуск 1 (22). С. 49–53.
8. Захист прав людини в сучасному міжнародному та європейському праві : навч.-метод. посібник / Х. Бехруз, А. Гриб[та ін. ; за ред. Х. Бехруз; НУ «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 62 с.

9. Львова О. Л. Моральні засади універсальності прав людини. *Альманах права*. 2020. Випуск 11. С. 138–145. URL: <http://almanahprava.org.ua/>

10. Чепульченко Т. О. Концепція прав людини: доктринальні підходи. *Альманах права*. 2020. Випуск 11. С. 258–264.

11. Шамраєва В. М. Права людини у сучасних міжнародних відносинах: еволюція розвитку, проблеми та перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «ПРАВО». 2020. Випуск 30. С. 174–184.

### **Тема 3. Європейський суд з прав людини: правовий статус і повноваження**

#### *План заняття:*

1. Історія створення та еволюція ЄСПЛ.
2. Структура Суду та його юрисдикція.
3. Компетенція ЄСПЛ щодо індивідуальних і міждержавних заяв.
4. Роль ЄСПЛ у забезпеченні ефективності Конвенції.
5. Практика ЄСПЛ як джерело міжнародного права.
6. Виконання рішень ЄСПЛ.
7. Роль КМРЄ та ЄСПЛ в процедурі нагляду за виконанням рішень ЄСПЛ.

#### *Питання для самоконтролю:*

1. Які історичні передумови створення Європейського суду з прав людини?
2. Як відбувалася еволюція ЄСПЛ (реформи Суду, зміна його ролі в системі Конвенції)?
3. Якою є сучасна структура ЄСПЛ (палати, секції, Велика палата)?
4. Що розуміють під юрисдикцією ЄСПЛ та які її межі?

5. У чому полягає компетенція ЄСПЛ щодо індивідуальних заяв?
6. Які особливості розгляду міждержавних заяв у ЄСПЛ?
7. Яку роль відіграє практика ЄСПЛ у забезпеченні ефективності Конвенції?
8. Чому рішення ЄСПЛ розглядаються як джерело міжнародного (та національного) права?
9. У чому полягає обов'язок держав щодо виконання рішень ЄСПЛ?
10. Яка роль Комітету міністрів Ради Європи у контролі за виконанням рішень ЄСПЛ?

**Завдання 1.** Опишіть історію створення та основні етапи розвитку Європейського суду з прав людини, звернувши увагу на зміни його повноважень і процесуального статусу (1–1,5 сторінки). Перегляньте відео ЄСПЛ (Українська версія) - ECHR (Ukrainian Version) за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=je-puYuUw7I>

**Завдання 2.** Складіть таблицю «Юрисдикція ЄСПЛ»

| Вид юрисдикції | Особливості поширення |
|----------------|-----------------------|
|                |                       |
|                |                       |
|                |                       |

**Завдання 3.** Розкрийте механізм виконання рішень ЄСПЛ, охарактеризуйте роль Комітету міністрів Ради Європи та Суду в процедурі нагляду за виконанням рішень (1 сторінка).

**Література:**

1. Європейська конвенція з прав людини від

04.11.1950 року. URL:  
[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text)

2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.

3. Блажівська Н. До питання про місце рішень Європейського суду з прав людини у національній правовій системі. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С. 226–230.

4. Історія творення європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. *Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ)* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф, м. Харків, 20 листоп. 2020 р. Харків, 2020. С. 148–150. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/04a87db4-a7a8-4f6d-b716-2c5905817c9e/content>

5. Манукян В. І. Страсбурзьке право. Страсбурзький суд з прав людини. Право, практика, коментар / пер. О. М. Уліщенко. Харків : Право, 2019. 560 с.

6. Європейський суд з прав людини: питання й відповіді. URL: [https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/questions\\_answers\\_ukr](https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/questions_answers_ukr)

7. ЯК І КОЛИ МОЖНА ЗВЕРНУТИСЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ? / Автори-упорядники Р. О. Куйбіда, Т. В. Руда. Київ, 2011. 56 с.

#### **Тема 4. Процедура розгляду справ у Європейському суді з прав людини**

##### *План заняття:*

1. Право на звернення до ЄСПЛ.
2. Критерії прийнятності індивідуальних заяв.
3. Основні стадії розгляду справи в ЄСПЛ.
4. Типологія рішень ЄСПЛ.

*Питання для самоконтролю:*

1. *Хто має право на звернення до Європейського суду з прав людини?*
2. *Які умови повинні бути дотримані для реалізації права на індивідуальну заяву до ЄСПЛ?*
3. *Що означає принцип вичерпання національних засобів правового захисту?*
4. *Які строки звернення до ЄСПЛ встановлені Конвенцією та практикою Суду?*
5. *Назвіть основні критерії прийнятності індивідуальних заяв.*
6. *Які стадії проходить справа від моменту подання заяви до ухвалення рішення?*
7. *Які види рішень ухвалює ЄСПЛ та в чому полягає їх відмінність?*
8. *Яке значення мають рішення про неприйнятність заяви для заявника та держави?*

**Завдання 1.** Охарактеризуйте право на звернення до ЄСПЛ як елемент міжнародного механізму захисту прав людини, визначивши його значення для особи та держави (1 сторінка).

**Завдання 2.** Складіть структуровану схему або таблицю «Критерії прийнятності індивідуальних заяв до ЄСПЛ», у якій відобразіть: назву критерію; його зміст; можливі наслідки недотримання.

**Завдання 3.** Опишіть основні стадії розгляду справи в ЄСПЛ, починаючи з реєстрації заяви та завершуючи ухваленням остаточного рішення (1–1,5 сторінки).

**Завдання 4.** Аналіз ситуації. Студенти об'єднуються у малі групи (3–5 осіб). Кожна група отримує короткий опис гіпотетичної ситуації порушення прав людини. Необхідно: визначити, чи є особа суб'єктом права на звернення до ЄСПЛ; оцінити, чи дотримані критерії прийнятності заяви; обґрунтувати можливість або неможливість подання заяви до ЄСПЛ.

1. Громадянина України А. було затримано поліцією за підозрою у вчиненні крадіжки. Його утримували у відділку поліції 72 години без ухвали суду та без доступу до адвоката. Після звільнення А. оскаржив дії поліції в національних судах, однак отримав остаточну відмову Верховного Суду. Чи є А. суб'єктом права на звернення до ЄСПЛ? Які статті Конвенції потенційно порушені? Чи дотримано критерії прийнятності (вичерпання національних засобів, строк звернення)? Чи може заява бути визнана прийнятною?

2. Громадянка Б. подала цивільний позов про відшкодування шкоди. Провадження у справі тривало понад 9 років і досі не завершено. Б. не подавала скарг на затягування процесу до вищих судів, вважаючи це марним, і одразу підготувала заяву до ЄСПЛ. Чи має Б. право на звернення до ЄСПЛ? Чи дотримано критерій вичерпання національних засобів правового захисту? Які аргументи «за» і «проти» прийнятності заяви? Яке рішення щодо прийнятності може ухвалити Суд?

3. Журналіст В. дізнався, що його телефонні розмови протягом року прослуховувалися правоохоронними органами на підставі таємної ухвали суду. Національне законодавство не передбачає механізму повідомлення особи про такі заходи після їх завершення, а суди відмовили у розгляді скарги, посилаючись на державну таємницю. Чи є В. «жертвою» у розумінні Конвенції? Чи можна вважати національні засоби захисту ефективними? Які критерії прийнятності тут є ключовими? Чи має заява перспективу розгляду в ЄСПЛ?

4. Громадянин Г. був засуджений у 2015 році. Він вважає, що під час кримінального провадження було порушено його право на справедливий суд. Остаточне рішення Верховного Суду було ухвалене у 2017 році. До ЄСПЛ він звернувся лише у 2024 році, пояснюючи затримку незнанням міжнародних процедур. Чи є Г. суб'єктом права на звернення до ЄСПЛ? Чи дотримано строк звернення? Чи може Суд визнати причини пропуску строку поважними? Чи буде заява визнана непринятною?

### Література:

1. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text)
2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.
3. Блажівська Н. До питання про місце рішень Європейського суду з прав людини у національній правовій системі. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С. 226–230.
4. Манукян В. І. Страсбурзьке право. Страсбурзький суд з прав людини. Право, практика, коментар / пер. О. М. Уліщенко. Харків : Право, 2019. 560 с.
5. Європейський суд з прав людини: питання й відповіді. URL: [https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/questions\\_answers\\_ukr](https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/questions_answers_ukr)
6. ЯК І КОЛИ МОЖНА ЗВЕРНУТИСЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ? / Авторі-упорядники Р. О. Куйбіда, Т. В. Руда. Київ, 2011. 56 с.
7. Кубай В. Особливості судового провадження в Євро пейському суді з прав людини при розв'язанні міждержавних спорів. *Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції студентів та молодих учених*, м. Львів, 26 трав. 208 2017 р. Львів, 2017. С. 18–21. URL : <https://lpnu.ua/sites/default/files/2017/6/13/news/12973/confinppconst-2017.pdf#page=18>
8. [Посібник за Статтею 34/35 \(Індивідуальні заяви та умови прийнятності\)](#). *Європейський суд з прав людини*. URL: <https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides>

## МОДУЛЬ 2

### Тема 5. Значення практики ЄСПЛ для захисту прав людини в Україні

*План заняття:*

1. Місце практики ЄСПЛ у правовій системі України.
2. Обов'язковість виконання рішень ЄСПЛ.
3. Вплив практики ЄСПЛ на національне законодавство та судову практику.
4. Проблеми імплементації рішень ЄСПЛ в Україні.
5. Міждержавні скарги України проти росії.

*Питання для самоконтролю:*

1. *Яке місце займає практика ЄСПЛ у правовій системі України?*
2. *У чому полягає обов'язковість виконання рішень ЄСПЛ для України?*
3. *Як практика ЄСПЛ впливає на тлумачення норм національного законодавства судами України?*
4. *Наведіть приклади змін у законодавстві або судовій практиці України під впливом рішень ЄСПЛ.*
5. *Які основні проблеми виникають під час імплементації рішень ЄСПЛ в Україні?*
6. *У чому полягає значення міждержавних скарг України проти росії для захисту прав людини?*
7. *Як рішення ЄСПЛ у міждержавних справах можуть впливати на міжнародно-правову відповідальність держав?*

**Завдання 1.** Розкрийте місце та роль практики ЄСПЛ у правовій системі України, зокрема у діяльності судів загальної юрисдикції та Конституційного Суду України (1–1,5 сторінки).

**Завдання 2.** Проаналізуйте принцип обов'язковості виконання рішень ЄСПЛ, визначивши його нормативне закріплення та практичне значення для України (1 сторінка).

**Завдання 3.** Проаналізуйте значення міждержавних скарг України проти росії в ЄСПЛ для захисту прав людини та міжнародного правопорядку.

**Завдання 4.** Студенти об'єднуються у малі групи (3–5 осіб). Кожна група отримує витяг з рішення ЄСПЛ щодо України. Необхідно: визначити порушену статтю ЄКПЛ; з'ясувати, які зобов'язання покладено на державу; запропонувати заходи індивідуального та загального характеру для виконання рішення. Рішення для обговорення: 1. Бурмич та інші проти України; 2. Петухов проти України; 3. Сукачов проти України; 4. Яременко проти України.

### **Література:**

1. Деркач А. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини та їх відображення в Конституції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 8. С. 124–127.
2. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні (1 грудня 2023 року – 29 лютого 2024 року). URL: <https://ukraine.un.org/uk/264355>
3. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text)
4. Єгорова В. С. Захист прав людини в контексті євроінтеграції – основні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 76–78.
5. ЄСПЛ об'єднав дві справи України проти росії в одне велике провадження. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yespl-obiednav-dvi-spravy-ukrainy-proty-rosii-v-odne-velyke-provazhennia>
6. Здебська А., Мороз І. Виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2020. № 4. С. 271–274. URL : <https://doi.org/10.32849/26635313/2020.4.64>
7. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141
8. Кучук А. Практика Європейського суду з прав людини : навчально-методичний посібник. Частина 1. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. 126 с.
9. Лакарова Г. Вимоги до подання міждержавних

скарг до Європейського суду з прав людини. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. Правознавство*. 2019. Т. 24, № 1(34). С. 57–62. URL : [https://doi.org/10.18524/2304-1587.2019.1\(34\).170522](https://doi.org/10.18524/2304-1587.2019.1(34).170522)

10. Манукян В. І. Страсбурзьке право. Страсбурзький суд з прав людини. Право, практика, коментар / пер. О. М. Уліщенко. Харків : Право, 2019. 560 с.

11. Навчально-методичний посібник для тренерів навчального курсу для суддів «Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя». Київ : ВАІТЕ, 2017. 192 с.

12. Орлова О. О., Бургай К. Р. Практика європейського суду з прав людини в контексті європейського розвитку українського суспільства. *Українське суспільство в контексті правових побудов*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 12 квіт. 2019 р.). Дніпро : Дніпропетровський держ. ун-т внутр справ, 2019. С. 34–37.

13. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.

14. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

## **Тема 6. Захист права на життя, заборона катувань і примусової праці (статті 2, 3, 4 Конвенції)**

### *План заняття:*

1. Право на життя: позитивні та негативні зобов'язання держави (ст. 2).

2. Абсолютна заборона катувань та нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження (ст. 3).

3. Заборона рабства, підневільного стану та примусової праці (ст. 4).

4. Підходи ЄСПЛ до тлумачення зазначених прав.

*Питання для самоконтролю:*

1. *У чому полягає зміст права на життя відповідно до статті 2 Конвенції?*
2. *Які негативні та позитивні зобов'язання держави випливають зі статті 2 Конвенції?*
3. *Які вимоги ЄСПЛ висуває до ефективного розслідування випадків позбавлення життя?*
4. *Чому заборона катувань за статтею 3 Конвенції має абсолютний характер?*
5. *Які форми поводження ЄСПЛ відносить до катувань, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження?*
6. *Які зобов'язання держави виникають у разі ризику порушення статті 3 Конвенції?*
7. *Що розуміється під рабством, підневільним станом і примусовою працею в контексті статті 4 Конвенції?*
8. *Як ЄСПЛ розмежовує допустиму працю та примусову працю?*

**Завдання 1.** Розкрийте зміст статті 2 Конвенції, охарактеризувавши негативні та позитивні зобов'язання держави щодо захисту права на життя (1–1,5 сторінки).

**Завдання 2.** Напишіть письмову відповідь на тему: «Абсолютний характер заборони катувань за статтею 3 Конвенції та його значення для демократичного суспільства».

**Завдання 3.** Студентам пропонується одне з рішень ЄСПЛ за статтями 2, 3 або 4 Конвенції. Необхідно письмово проаналізувати: фактичні обставини справи; статтю (статті) Конвенції, які були предметом розгляду; правову позицію ЄСПЛ; значення рішення для національної правозастосовної практики.

### **Література:**

1. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text)

2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141

3. Кучук А. Практика Європейського суду з прав людини : навчально-методичний посібник. Частина 1. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. 126 с.

4. Манукян В. І. Страсбурзьке право. Страсбурзький суд з прав людини. Право, практика, коментар / пер. О. М. Уліщенко. Харків : Право, 2019. 560 с.

5. Навчально-методичний посібник для тренерів навчального курсу для суддів «Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя». Київ : ВАІТЕ, 2017. 192 с.

6. [Посібник за Статтею 2 Першого протоколу.](https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides) *Європейський суд з прав людини*. URL: <https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides>

7. [Посібник за Статтею 3.](https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_3_ukr) *Європейський суд з прав людини*. URL: [https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide\\_art\\_3\\_ukr](https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_3_ukr)

8. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.

## **Тема 7. Право на свободу, справедливий суд і ефективний засіб юридичного захисту (статті 5, 6, 13)**

### *План заняття:*

1. Право на свободу та особисту недоторканність (ст. 5).

2. Право на справедливий судовий розгляд (ст. 6).

3. Право на ефективний засіб юридичного захисту (ст. 13).

4. Типові порушення цих прав у практиці ЄСПЛ щодо України.

*Питання для самоконтролю:*

1. У чому полягає зміст права на свободу та особисту недоторканність відповідно до статті 5 Конвенції?
2. Які підстави для законного позбавлення свободи визнаються Конвенцією?
3. Які процесуальні гарантії передбачає стаття 5 Конвенції для затриманих та взятих під варту осіб?
4. Які елементи охоплює право на справедливий судовий розгляд за статтею 6 Конвенції?
5. У чому полягає значення принципів незалежності та безсторонності суду?
6. Що означає «розумний строк» судового розгляду в практиці ЄСПЛ?
7. Який зміст права на ефективний засіб юридичного захисту за статтею 13 Конвенції?
8. Які типові порушення статей 5, 6 і 13 Конвенції ЄСПЛ констатує у справах проти України?

**Завдання 1.** Розкрийте зміст статті 5 Конвенції, охарактеризувавши матеріальні та процесуальні гарантії права на свободу та особисту недоторканність (1–1,5 сторінки).

**Завдання 2.** Проаналізуйте зміст статті 13 Конвенції та поясніть, чому ефективний засіб юридичного захисту є необхідною умовою реалізації інших конвенційних прав (1 сторінка).

**Завдання 3.** Складіть таблицю «Типові порушення статей 5, 6, 13 Конвенції у практиці ЄСПЛ щодо України» із зазначенням: порушеної статті; суті порушення; наслідків для національної правової системи.

| Назва справи | Суть порушення | Наслідки |
|--------------|----------------|----------|
|              |                |          |
|              |                |          |
|              |                |          |

**Завдання 4.** Студентам пропонується одне з рішень ЄСПЛ щодо України за статтями 5, 6 або 13 Конвенції. Необхідно: визначити фактичні обставини справи; встановити, які статті Конвенції були порушені; проаналізувати правову позицію ЄСПЛ; оцінити значення рішення для національної судової практики.

1. «Харченко проти України» (Kharchenko v. Ukraine). URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_662#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_662#Text)
2. «Ігнатов проти України» (Ignatov v. Ukraine). URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0B1ID2E0EE>
3. «Меріт проти України» (Merit v. Ukraine). URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980\\_110#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_110#Text)
4. «Волков проти України» (Volkov v. Ukraine). URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_947#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_947#Text)
5. «Ivanov проти України» (Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine). URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_136#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_136#Text)

#### **Література:**

1. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text)
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141
3. Кучук А. Практика Європейського суду з прав людини : навчально-методичний посібник. Частина 1. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. 126 с.
4. Манукян В. І. Страсбурзьке право. Страсбурзький суд з прав людини. Право, практика, коментар / пер. О. М. Уліщенко. Харків : Право, 2019. 560 с.
5. Навчально-методичний посібник для тренерів навчального курсу для суддів «Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя». Київ : ВАІТЕ, 2017. 192 с.

6. [Посібник за Статтею 13.](https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides) *Європейський суд з прав людини.* URL: <https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides>
7. [Посібник за Статтею 5.](https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_5_ukr) *Європейський суд з прав людини.* URL: [https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide\\_art\\_5\\_ukr](https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_5_ukr)
8. [Посібник за Статтею 6 Кримінальний аспект.](https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_criminal_ukr) *Європейський суд з прав людини.* URL: [https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide\\_art\\_6\\_criminal\\_ukr](https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_criminal_ukr)
9. [Посібник за Статтею 6 Цивільний аспект.](https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/article-6-civil) *Європейський суд з прав людини.* URL: <https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/article-6-civil>
10. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України.* 2006. № 30. Ст. 260.

## **Тема 8. Права, пов'язані з приватним життям, свободою думки та об'єднань (статті 8–12 Конвенції)**

### *План заняття:*

1. Право на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8).
2. Свобода думки, совісті та релігії (стаття 9).
3. Свобода вираження поглядів (стаття 10).
4. Свобода мирних зібрань та об'єднань (стаття 11).
5. Право на шлюб (стаття 12).
6. Баланс між правами людини та інтересами суспільства.

### *Питання для самоконтролю:*

1. Який зміст права на повагу до приватного і сімейного життя за статтею 8 Конвенції?
2. Які види втручання держави у приватне життя допускаються Конвенцією та за яких умов?

3. У чому полягає свобода думки, совісті та релігії (ст. 9) і які її межі?

4. Як ЄСПЛ тлумачить свободу вираження поглядів за статтею 10 Конвенції?

5. Які критерії «необхідності у демократичному суспільстві» застосовує ЄСПЛ?

6. Які гарантії охоплює свобода мирних зібрань та об'єднань (ст. 11)?

7. Який зміст права на шлюб за статтею 12 Конвенції та як воно еволюціонувало у практиці ЄСПЛ?

8. У чому полягає принцип балансу між правами людини та інтересами суспільства?

**Завдання 1.** Розкрийте зміст статті 8 Конвенції та проаналізуйте позитивні й негативні зобов'язання держави щодо захисту приватного і сімейного життя (1–1,5 сторінки).

**Завдання 2.** Заповніть таблицю

| Назва справи            | Статті, які порушено | Суть справи | Значення рішення для національної правозастосовної практики |
|-------------------------|----------------------|-------------|-------------------------------------------------------------|
| Коккінакіс проти Греції |                      |             |                                                             |
| Лінгенс проти Австрії   |                      |             |                                                             |
| Швидка проти України    |                      |             |                                                             |

### Література:

1. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text)

2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141
3. Кучук А. Практика Європейського суду з прав людини : навчально-методичний посібник. Частина 1. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. 126 с.
4. Манукян В. І. Страсбурзьке право. Страсбурзький суд з прав людини. Право, практика, коментар / пер. О. М. Уліщенко. Харків : Право, 2019. 560 с.
5. Навчально-методичний посібник для тренерів навчального курсу для суддів «Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя». Київ : ВАІТЕ, 2017. 192 с.
6. [Посібник за Статтею 10](https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides). *Європейський суд з прав людини*. URL: <https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides>
7. [Посібник за Статтею 11](https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides). *Європейський суд з прав людини*. URL: <https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides>
8. [Посібник за Статтею 12](https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides). *Європейський суд з прав людини*. URL: <https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides>
9. [Посібник за Статтею 8](https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides). *Європейський суд з прав людини*. URL: <https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides>
10. [Посібник за Статтею 9](https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides). *Європейський суд з прав людини*. URL: <https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides>
11. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.

## **Тема 9. Заборона дискримінації та принцип законності кримінальної відповідальності (статті 14 і 7)**

*План заняття:*

1. Заборона дискримінації у здійсненні прав і свобод (стаття 14).
2. Принцип «*nullum crimen, nulla poena sine lege*» (стаття 7).
3. Принцип *non bis in idem* у практиці ЄСПЛ.
4. Значення цих принципів для кримінального та кримінального процесуального права України.

*Питання для самоконтролю:*

1. У чому полягає допоміжний характер статті 14 Конвенції?
2. Які ознаки дискримінації визнає ЄСПЛ?
3. Як ЄСПЛ тлумачить принцип законності за статтею 7 Конвенції?
4. Що означає заборона зворотної дії кримінального закону в часі?
5. У чому полягає принцип *non bis in idem* і які його межі?
6. Яке значення цих принципів для кримінального процесу України?

**Завдання 1.** Розкрийте зміст заборони дискримінації за статтею 14 Конвенції та поясніть її значення для кримінального провадження (1 сторінка).

**Завдання 2.** Проаналізуйте принцип *nullum crimen, nulla poena sine lege* у контексті статті 7 Конвенції, звернувши увагу на вимоги правової визначеності (1–1,5 сторінки).

**Завдання 3.** Напишіть короткий аналітичний огляд принципу *non bis in idem* у практиці ЄСПЛ та його значення для співвідношення кримінальної й адміністративної відповідальності.

#### Завдання 4. Заповніть таблицю

| Назва справи                  | Статті, які порушено | Суть справи | Значення рішення для національної правозастосовної практики |
|-------------------------------|----------------------|-------------|-------------------------------------------------------------|
| Пічкур проти України          |                      |             |                                                             |
| D.H. проти Чеської Республіки |                      |             |                                                             |

#### Література:

1. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text)
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141
3. Кучук А. Практика Європейського суду з прав людини : навчально-методичний посібник. Частина 1. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. 126 с.
4. Манукян В. І. Страсбурзьке право. Страсбурзький суд з прав людини. Право, практика, коментар / пер. О. М. Уліщенко. Харків : Право, 2019. 560 с.
5. Навчально-методичний посібник для тренерів навчального курсу для суддів «Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя». Київ : ВАІТЕ, 2017. 192 с.
6. [Посібник за Статтею 14 та Статтею 1 Протоколу № 12](#). *Європейський суд з прав людини*. URL: <https://ks.echr.coe.int/uk/web/echr-ks/all-case-law-guides>
7. [Посібник за Статтею 7](#). *Європейський суд з прав людини*. URL: [https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide\\_art\\_7\\_ukr](https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_7_ukr)
8. Про виконання рішень та застосування практики

Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.

### **Тема 10. Відступ від зобов'язань за Конвенцією в умовах надзвичайних ситуацій (стаття 15)**

*План заняття:*

1. Поняття та правова природа дерогації.
2. Умови та межі відступу від зобов'язань за Конвенцією.
3. Права, які не підлягають обмеженню.
4. Практика ЄСПЛ щодо застосування статті 15.
5. Дерогація в умовах воєнного стану: український контекст.

*Питання для самоконтролю:*

1. Що таке дерогація та в чому полягає її правова природа за статтею 15 Конвенції?
2. Які надзвичайні обставини можуть виправдовувати відступ держави від зобов'язань за Конвенцією?
3. Які умови мають бути дотримані державою для правомірного застосування дерогації?
4. Які межі відступу від конвенційних зобов'язань встановлює стаття 15?
5. Які права не підлягають обмеженню навіть в умовах надзвичайної ситуації?
6. Яке значення має принцип пропорційності при оцінці дерогації?
7. Як ЄСПЛ оцінює повідомлення держави про дерогацію та заходи, яких вона вживає?
8. У чому полягає специфіка дерогації в умовах воєнного стану в Україні?

**Завдання 1.** Розкрийте поняття дерогації та охарактеризуйте її відмінність від звичайних обмежень прав і свобод, передбачених Конвенцією (1 сторінка).

**Завдання 2.** Напишіть письмову роботу на тему: *«Умови та межі відступу від зобов'язань за Конвенцією відповідно до статті 15: стандарти ЄСПЛ»* (1–1,5 сторінки).

**Завдання 3.** Складіть таблицю «Права, що не підлягають дерогації за статтею 15 Конвенції», зазначивши: назву права; відповідну статтю Конвенції; значення абсолютного захисту.

**Завдання 4.** Проаналізуйте дерогацію України від зобов'язань за Конвенцією в умовах воєнного стану, звернувши увагу на її правові підстави та відповідність стандартам Конвенції (1 сторінка).

**Завдання 5.** Розгляньте одне з рішень ЄСПЛ щодо застосування статті 15 Конвенції. Необхідно: викласти фактичні обставини справи; з'ясувати, чи визнав Суд наявність надзвичайної ситуації; проаналізувати оцінку Судом пропорційності та необхідності вжитих заходів; сформулювати висновки щодо меж дерогації.

### **Література:**

1. Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text)
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141
3. Кучук А. Практика Європейського суду з прав людини : навчально-методичний посібник. Частина 1. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. 126 с.
4. Манукян В. І. Страсбурзьке право. Страсбурзький суд з прав людини. Право, практика, коментар / пер. О. М. Уліщенко. Харків : Право, 2019. 560 с.
5. Навчально-методичний посібник для тренерів навчального курсу для суддів «Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики

європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя». Київ : ВАІТЕ, 2017. 192 с.

6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.

#### **4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ**

Індивідуальне завдання спрямоване на закріплення та поглиблення знань щодо змісту Європейської конвенції з захисту прав людини, а також формування практичних навичок застосування стандартів та практики Європейського суду з прав людини у національній правовій системі.

Здобувач освіти самостійно обирає одну статтю Конвенції або групу взаємопов'язаних статей (наприклад, ст. 3, 5, 6, 8, 13, 14, 7) та виконує індивідуальний письмовий аналіз судової практики ЄСПЛ. Для аналізу потрібно обрати від 7 до 10 рішень ЄСПЛ.

Аналіз має включати наступні етапи:

1. Коротко охарактеризувати зміст обраної статті Конвенції та її значення для захисту прав людини.
2. Проаналізувати рішення ЄСПЛ (у тому числі щодо України), у яких тлумачиться відповідна стаття Конвенції.
3. Визначити правові позиції ЄСПЛ та стандарти, що впливають із обраної практики.
4. Пояснити значення практики ЄСПЛ для національного права України та можливість її застосування судами й іншими органами державної влади.